

**Normas, kas regulē termiņu kasācijas sūdzības iesniegšanai kriminālprocesā,
atbilst Satversmei**

2020. gada 26. martā Satversmes tiesa pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2019-15-01 “Par Kriminālprocesa likuma 564. panta septītās daļas trešā teikuma un 570. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Apstrīdētās normas

Kriminālprocesa likuma 564. panta septītās daļas trešais teikums: “Tiesa var pieņemt lēmumu par pārsūdzības termiņa pagarināšanu par 10 dienām kriminālprocesa īpašas sarežģītības un apjoma dēļ.”

Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa: “Kasācijas sūdzību vai protestu iesniedz ne vēlāk kā 10 dienu laikā vai, ja tiesa pagarinājusi pārsūdzības termiņu, ne vēlāk kā 20 dienu laikā pēc dienas, kad kļuvis pieejams pilns tiesas nolēmums.”

Augstāka juridiskā spēka norma

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmais teikums: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Lietas fakti

Lieta Satversmes tiesā tika ierosināta pēc Jāņa Lozes pieteikuma. Krimināllietā, kur pieteikuma iesniedzējam bija apsūdzētā statuss, apelācijas instances tiesa atbilstoši apstrīdētajām normām noteica 20 dienu termiņu kasācijas sūdzības iesniegšanai. Pieteikuma

iesniedzējs norādīja, ka 20 dienu sūdzības sastādīšanas termiņš atsevišķos gadījumos nolēmuma sarežģītības vai apjoma dēļ varot liegt personai iespēju sastādīt un iesniegt kasācijas sūdzību. Tādējādi apstrīdētās normas ierobežojot personai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz pieeju tiesai.

Tiesas secinājumi

Par Satversmes 92. panta saturu

Satversmes tiesa norādīja: kasācijas sūdzībā jāiekļauj tajā izteikto prasību pamatojums, t.i., apsūdzētā aizstāvības argumenti, kas atklāj Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma normu būtisku pārkāpumu. Pēc kasācijas sūdzības izvērtēšanas kasācijas instances tiesa var pārsūdzēto nolēmumu atcelt pilnībā vai tā daļā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai vai izbeigt kriminālprocesu, vai arī grozīt nolēmumu. Tādējādi kasācijas sūdzības sastādīšana un iesniegšana ir daļa no apsūdzētā aizstāvības, un Satversmes 92. panta pirmais teikums ietver apsūdzētā tiesības sastādīt un iesniegt kasācijas sūdzību savu tiesību aizstāvībai kriminālprocesā. [9.]

Par apstrīdēto normu saturu

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētās normas ierobežo kasācijas sūdzības sastādīšanu laikā. Tādējādi apstrīdētās normas nosaka laiku aizstāvības sagatavošanai, sastādot kasācijas sūdzību īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos. [10.]

Par to, vai apstrīdētajās normās noteiktais kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņš īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos ir pietiekams tiesību uz aizstāvību izmantošanai kasācijas sūdzības sastādīšanā

Satversmes tiesa norādīja: vērtējot to, vai atvēlētais laiks aizstāvības sagatavošanai bijis pietiekams, vērā ņemami tādi apstākļi kā lietas sarežģītība, lietas procesuālā stadija, tas, vai personai bija laiks iepriekš iepazīties ar lietas materiāliem, tas, vai apsūdzētais pats īsteno aizstāvību, vai arī tam ir advokāts, vai noteiktais termiņš un tiesas procesa norises datums bija paredzami. [10.]

Par kasācijas instances lomu kriminālprocesā

Satversmes tiesa uzsvēra, ka apstrīdētās normas ir vērtējamas kasācijas instances regulējuma kopējā sistēmā kriminālprocesā. [10.]

Kasācijas instances tiesai ir īpašs raksturs un tas nosaka attiecīgā tiesas procesa īpatnības. Lai sastādītu kasācijas sūdzību, kasācijas sūdzības iesniedzējam nav nepieciešams atkārtoti analizēt visus lietas materiālus, bet gan tikai to, vai tiesas spriedumā ir saskatāmi Krimināllikuma un būtiski Kriminālprocesa likuma pārkāpumi. [11.1.]

Par iespēju laicīgi sagatavoties kasācijas sūdzības iesniegšanai

Satversmes tiesa norādīja, ka apsūdzētā dalība tiesvedības procesā nodrošina to, ka viņš var sekot līdz tiesvedības gaitai, un ļauj viņam laikus sagatavoties savu tiesību uz aizstāvību izmantošanai kasācijas instancē. Dalība tiesvedībā ļauj apsūdzētajam norādīt tiesai uz būtiskiem lietas iztiesāšanā pieļautiem Kriminālprocesa likuma pārkāpumiem, bet, ja apsūdzētā argumenti netiek ievēroti un pārkāpumi netiek novērsti, atzīmēt tos, lai vēlāk varētu iekļaut kasācijas sūdzības argumentos. [11.2.]

Par saīsinātā sprieduma nozīmi

Satversmes tiesa atzina, ka, lai efektīvi izmantotu tiesības uz aizstāvību, apsūdzētajam ir būtiski iepazīties ar pārsūdzamā tiesas sprieduma motīvu daļu. Tādēļ pilna tiesas sprieduma pieejamība ir būtiska kasācijas sūdzības sastādīšanai. [11.3.]

Vienlaikus Satversmes tiesa secināja, ka no saīsinātā tiesas sprieduma var saprast, vai tiesa ir ievērojusi apsūdzētā apelācijas sūdzībā un tiesvedības laikā apelācijas instances tiesā izteiktos argumentus. Tādējādi laikā no saīsinātā tiesas sprieduma saņemšanas dienas līdz pilna tiesas sprieduma pieejamības dienai ir iespējams sagatavoties tam, lai efektīvi izmantotu personas tiesības uz aizstāvību. [11.3.]

Par aizstāvja lomu kasācijas sūdzības sagatavošanā

Satversmes tiesa norādīja, ka kasācijas sūdzības sastādīšanai ir objektīvi nepieciešamas noteiktas juridiskas zināšanas. Apsūdzētajam ir tiesības kasācijas sūdzības sastādīšanai pieaicināt aizstāvi, kurš, pateicoties savām profesionālajām zināšanām, var ātrāk izvērtēt tiesas nolēmumu, saprast, vai tajā ir saskatāms pamats kasācijas sūdzības iesniegšanai, un juridiski argumentēti pamatot likuma pārkāpumus. [11.4.]

Satversmes tiesa atzina, ka personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, aizstāvja dalība krimināllietas iztiesāšanā sekmē aizstāvības tiesību izmantošanu, sastādot kasācijas sūdzību. [11.4.]

Par kasācijas sūdzības papildinājumiem

Satversmes tiesa norādīja, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs 10 dienu laikā pēc nolēmuma pārsūdzības termiņa beigām vēl var iesniegt arī kasācijas sūdzības papildinājumus un grozījumus. Lai arī formāli tas nav uzskatāms par kasācijas sūdzības sastādīšanas termiņa

pagarinājumu, faktiski personai ir iespējams būtiski uzlabot sākotnēji iesniegtās kasācijas sūdzības juridisko pamatojumu. Tādēļ kasācijas sūdzības papildināšanai atvēlētais laiks ir ņemams vērā, novērtējot aizstāvības sagatavošanai kopumā atvēlēto termiņu, un kasācijas sūdzības iesniedzējam īpaši sarežģītā un apjomīgā kriminālprocesā kopumā faktiski ir pieejamas 30 dienas kasācijas sūdzības pamatojuma galīgam izklāstam. [11.5.]

Par kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņa atjaunošanu

Satversmes tiesa secināja, ka izņēmuma gadījumos personai, kura attaisnojoša iemesla dēļ nokavējusi kasācijas sūdzības iesniegšanai noteikto termiņu, ir tiesības lūgt šā termiņa atjaunošanu. Šī ir papildu iespēja izmantot tiesības uz aizstāvību. [11.6.]

Par kriminālprocesa atšķirīgo dabu

Satversmes tiesa norādīja, ka ilga kriminālprocesa norise var negatīvi ietekmēt procesā iesaistīto personu tiesības. Turklāt arī sabiedrībai pastāv interese pēc krimināltiesisko attiecību taisnīga noregulējuma. Nosakot kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņu, kas joprojām ļauj tās iesniedzējam pienācīgi izmantot savas tiesības, iespējams ātrāk sasniegt tiesisko noteiktību, attiecīgi mazāk ietekmējot arī citu personu tiesisko situāciju. [12.]

Par personas tiesībām uz advokātu

Satversmes tiesa atzina, ka, lai gan izskatāmā lieta ir ierosināta par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesai jāņem vērā arī citās Satversmes normās garantētās tiesības, tostarp 92. panta ceturtajā teikumā ietvertās ikvienas personas tiesības uz advokāta palīdzību. [13.]

Satversmes tiesa uzsvēra, ka apsūdzētajam ir tiesības saņemt tam nepieciešamo juridisko palīdzību no personas, kas ir ieguvusi attiecīgas zināšanas un iemaņas. Tomēr no Satversmes 92. panta ceturtā teikuma neizriet apsūdzētā tiesības uz neierobežotu aizstāvju skaitu. [13.]

Par tiesas lomu procesa laikā

Satversmes tiesa atzina, ka pušu līdztiesības princips pieprasa, lai katrai pusei tiktu nodrošināta jēgpilna iespēja izklāstīt savu pozīciju tādos apstākļos, kas to nenostāda neizdevīgākā situācijā kā oponentu. Apstrīdētajās normās noteiktais termiņš attiecas uz ikvienu personu, kurai Kriminālprocesa likums nosaka tiesības iesniegt kasācijas sūdzību vai kasācijas protestu. Šādi tiek nodrošināts procesuālais taisnīgums. [14.]

Satversmes tiesa uzsvēra, ka, lai gan tiesnesis savā darbībā mijiedarbojas ar tiesvedības procesa dalībniekiem, viņa statuss nav pielīdzināms to statusam. Tādējādi laiks, ko apelācijas instances tiesa izmanto sprieduma sastādīšanai, nav salīdzināms ar apstrīdētajās normās noteikto aizstāvības sagatavošanas termiņu. [14.]

Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Kriminālprocesa likuma 564. panta septītās daļas trešo teikumu un 570. panta pirmo daļu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā publicēšanas dienā. Spriedums tiks publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" Satversmes tiesas likuma 33. panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2019/08/2019-15-01_Spriedums-1.pdf#search=

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību un
protokola nodaļas vadītāja

+371 67830749

+371 26200580

<http://www.satv.tiesa.gov.lv>